

- uwaga moja/.Gdzie słabo zmysły tam słaba także wyobraźnia;
a gdzie słaba wyobraźnia,tam niedostateczne wyobrażenia,tam
błąd i fałszywe rzeczy pojęcie. Doskonali tedy zmysły twego wy-
chowańca,byś je zrobił dzielnymi narzędziami poznania!" 36/

Pamięć jest skamieniałą wyobraźnią,a przypomnienia to "na
skałach takiej wyobraźni głęboko wykute wyobrażenia i wrażenia"
Podkreśla też znaczenie rozwijania pamięci dla rozwoju człowie-
ka.

"Właściwie wiemy i umiemy tyle,ile z pamięci naszej wydobyć mo-
żemy,czyli ile sobie przypominamy...Wykształcenie pamięci jest
przeto dla wychowania rzeczą niesmiernie wielkiego znaczenia"37/

Trentowski odróżnia pamięć realną,idealną i rzeczywistą /rze-
czową,słowną i logiczną/.Radzi szczególnie tę ostatnią wyrabiać,
widząc w niej słuszne połączenie pamięci rzeczowej z pamięcią
słowną /realnej z idealną/Rozumie jednak,że według faz rozwoju
psychicznego dziecka,pierwsza jest pamięć rzeczy,później przy-
chodzi pamięć słów,ujmujących pojęciowo rzeczy,a dopiero na tej
podstawie można rozwijać pamięć rzeczywistą tzn.logiczną,ujm-
ującą związki myślowe i idee.

Rozum jest u Trentowskiego władzą,która opracowuje wraże-
nia,wyobrażenia i przypomnienia,tworząc drogą abstrahowania cech-
- pojęcia.Rozwój rozumu,w którym łączy wszystkie dotychczasowe
władze,uważa za szczyt wychowania empirycznego,opartego na doś-
wiadczeniu.

Podobnie jak J.J.Rousseau,radzi Trentowski kształtować rozum naj-
pierw na poznaniu natury,później na poznaniu słów i ćwiczeniu
w używaniu pojęć,które zawierają,wreszcie na zjawiskach rzeczy-
wistości i życia.

36/ Tamże,s.234

37/ Tamże,s.259